

TURKISH EDUCATION UNDERGRADUATE STUDENTS AS READERS

OKUR OLARAK TÜRKÇE EĞİTİMİ LİSANS ÖĞRENCİLERİ

Mehtap ÖZDEN¹

Abstract

The aim of the study is to reveal the perception of Turkish teacher candidates about the concept of reading via metaphors. The study was conducted in the fall semester of 2018-2019 academic year with the 3rd year students of the Department of Turkish Education in the Department of Turkish and Social Sciences Education. The data is "I am as a reader, because" form that contains the demographic information of the students. As a result of the study, the concepts developed by the participants about how they perceive themselves as readers were determined. Metaphors are examined in terms of their common characteristics and classified under conceptual categories. The students expressed themselves as readers with metaphors gathered in seven different themes and they developed a positive point of view to readers; however, it is seen that they describe in five themes in a positive way and in two themes in a negative way.

Key Words: Reader, Turkish teacher candidates, metaphor

Özet

Çalışmanın amacı Türkçe öğretmeni adaylarının okurluk kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Çalışma 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz yarısında ÇOMÜ Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı 3. Sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Veriler, "Okur olarak gibiyimdir, çünkü ..." şeklinde hazırlanan ve öğrencilerinin demografik bilgilerini içeren form ile elde edilmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların kendilerini okur olarak nasıl gördüklerine ilişkin geliştirdikleri kavramlar tespit edilmiştir. Metaforlar ortak özellikleri açısından incelenerek kavramsal kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin kendilerini yedi farklı temada toplanan metaforlarla okur olarak ifade ettikleri, okurluğa olumlu bakış açısı geliştirmiş oldukları; ancak kendilerini beş temada olumlu bir şekilde iki temada ise olumsuz bir şekilde tarif ettikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okur, Türkçe öğretmeni adayları, metafor

¹ Doç. Dr., Çanakale Onsekiz Mart Üniversitesi. mehtapguness@yahoo.com

GİRİŞ

Metafor, denildiğinde akla bir olay, olgu veya durumun hatta düşüncelerin başka bir kavram ile anlatılması gelmektedir. İnsanoğlu; istek, ihtiyaç ve duygularını davranışları veya örtük ifadelerle çevresindekilere anlatmayı tercih etmektedir. “Düşünme işlerinde yetkin bir kavram ve deyim dağarcığımız olsaydı düşünme ürünlerimizin durumu şüphe yok ki, gerçektekenden bambaşka olacaktı. Sözlerimizi açık ve seçik olarak tanımlayıp kullanacağımızdan, ortaya koyacağımız bilgilerde, bu bilgilerin dışlaştığı önermelerde hiçbir şey karanlık kalmayacak, her yan apaydınlık olacaktı” (Uygur, 1962, 125). Duyguların, düşüncelerin, isteklerin ve beklentilerin doğrudan söylenmesi de veya bunların hiç söylenmemesi de iletişimde sorunlar ortaya çıkaracaktır. Bu sebeple insanlar çevrelerindeki insanlarla çeşitli sebeplerle iletişim kurarken mecazi aktarımlardan yani metaforlardan yararlanmaktadır. Bu günlük hayatta da edebiyatta da bireylerin kendilerini daha rahat şekilde ifade etmelerine olanak sağlamaktadır. Metafor kelimesinin üst, yukarı, öte anlamındaki meta ve taşımak anlamındaki pherein kelimelerinden oluşmaktadır. Eskiden edebiyat ile ilgili olarak kullanılırken günümüzde birçok bilim ve sanat dalıyla ilgili yapılan çalışmalarda kullanılır olmuştur. “Günümüz postmodern söylemlerinin içinde de önemli bir yeri olan metafor, disiplinler arası yaklaşımlara açık bir kavramdır” (Uyan Dur, 2016, 123). Bireyler tarafından geliştirilen metaforlar bireylerin o durum, olay, düşünce, duygu ve kavramlar ile ilgili olarak geçmiş yaşantıları, bilgi birikimleri ve bakış açılarını yansıtmaktadır. Bireylerin her hangi bir kavram hakkında geliştirdikleri metaforlar bu açıdan bakıldığında önemlidir. Bireyin bakış açısı ve algısı o konu hakkında yapılanları ve ilerde yapılması gerekenleri ele verecek niteliklere sahiptir. Metaforlar yoluyla günümüzde pek çok alanda yaşanan sorunların tespit edilmesi veya var olan sorunlara çözüm bulunması söz konusu olabilmektedir.

Okuma eylemini gerçekleştiren kişiye okur demek okur kavramını karşılamakta mıdır? Okuma eylemi ile ilgili bilinenlerin değişmesi okur ile ilgili olarak bilinenlerin de değişmesine sebep olmuştur. Eskiden yazılı bir metindeki simgeleri çözümleyebilen ve anlamlandıran bireylere okur derken 1940’lı yıllardan günümüze kadar geçen sürede okur kavramında değişmeler ve gelişmeler olmuştur. “Okuma öğrenme alanı olarak çeşitli alt alanları, boyutları, süreçleri, beceri ve teknikleri içeren geniş bir alandır. Bu alana ilişkin teknikleri öğrenme ve becerileri geliştirmek uzun bir süreci kapsamaktadır” (Güneş, 2013, 128). Okuma eylemi süreç sonucu meydana gelirken okurluk da süreçler sonucu ortaya çıkan birikimlerle kişide meydana gelen değişikliklerdir denilebilir.

“Günümüzde okuryazar olmak, yalnızca yazı ve konuşma dilinin değil, aynı zamanda televizyon ve filmlerin, siyasi ve ticari reklamların ve fotoğrafların aktif, eleştirel ve yaratıcı anlamda okuyucusu ve anlamlandırıcısı olmayı gerektirmektedir” (Akyol, 2013, 121). Okurluk yazılı bir metindeki simgelerin çözümlenmesi olarak algılanmaktan çoktan çıkmıştır. Çalışmada değişen okur kavramından yola çıkılarak okuma becerisini geliştirecek ve yeni okurlar yetiştirecek Türkçe öğretmeni adaylarının kendilerini okur olarak nasıl gördükleri araştırılmıştır. Okuma becerisi kazandırma görevini üstlenecek öğretmen adayları olan Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur kavramı ile ilgili olarak geliştirildikleri metaforlar bu çalışmada incelenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmada değişen okur kavramından yola çıkılarak okuma becerisini geliştirecek ve yeni okurlar yetiştirecek Türkçe öğretmeni adaylarının kendilerini okur olarak nasıl gördükleri araştırılmıştır. Okuma becerisi kazandırma görevini üstlenecek öğretmen adayları olan Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur kavramı ile ilgili olarak geliştirildikleri metaforlar bu çalışmada incelenmektedir. Değişen ve gelişen okur algısına bu öğrencilerin ne düzeyde uyum sağladığının tespit edilmesi amaçlanan

çalışmada temel amaç Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur olarak kendileri hakkında geliştirdikleri düşünceleri metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Bu temel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkçe eğitimi lisans öğrencileri okur olarak kendilerini hangi metaforlarla özdeşleştirmektedir?
2. Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur olarak kendileri hakkında geliştirdikleri metaforlar hangi temalar altında toplanılabilir?
3. Türkçe eğitimi lisans öğrencileri okur olarak kendileri ile özdeşleştirdikleri metaforları nasıl tanımlamaktadırlar?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Değişen ve gelişen okur algısına bu öğrencilerin ne düzeyde uyum sağladığının tespit edilmesi amaçlanan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden “*Olgu Bilim*” yöntemi kullanılmıştır. Olgu Bilim (fenomenoloji), bireylerin çevreleri olan etkileşimlerindeki deneyimlerine yükledikleri anlamları araştırmaktadır. Kişi veya kişilerin yaşadıkları deneyimlerin yapısı ve özünü anlamlandırma olgu bilimin temel amaçlarından biridir (Mulveen ve Hepworth, 2006).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu 2018- 2019 öğretim yılında Çanakkale’de Türkçe eğitimi alanında lisans eğitimi alan 69 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma 2018- 2019 Öğretim Yılı’nda Güz Yarıyılı’nda gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak çalışma grubu belirlenmiştir. Bu örnekleme türünün kullanılmasında amaç araştırma konusuna gönüllü olarak katılan bireylerden derinlikli ve zengin bilgi toplamaktır (Patton, 2005).

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen “*Türkçe Eğitimi Lisans Öğrencilerinin Okur Kavramı İle İlgili Görüşleri*” adlı form kullanılarak toplanmıştır. Formda, Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur kavramına ilişkin bakış açılarını belirlemek amacıyla kişisel bilgiler ile okur kavramına ilişkin bir metafor geliştirmelerine, bu metaforu neden kullandıklarının sebebini açıklamalarına yönelik birer soru yer almaktadır. Verilerin toplanmasında alan uzmanı üç öğretim üyesinden görüş alınarak görüşme formu hazırlanmış, alan uzmanlarının görüşleri ile eksiklik ve yanlışlıklar giderildikten sonra yarı yapılandırılmış görüşme formu katılımcılara sunulmuştur. Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur olarak kendileri ile ilgili bakış açılarını “Kendimi okur olarak..... gibi hissediyorum; çünkü” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Bu cümlelerle oluşturulmuş yarı yapılandırılmış form dağıtılarak öğrencilerin düşünceleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların kendi el yazıları ile yazdıkları kelime ve cümleler temel veri kaynağıdır.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde “içerik analizi” tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi; bir veya birçok metin içindeki sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökmek için kullanılır (Kızıltepe, 2015). İçerik analizindeki temel amaç, benzer özellikler taşıyan verileri belirli temalar çerçevesinde toplamak, bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde birleştirerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Elde edilen veriler aşağıdaki aşamalar izlenilerek değerlendirilmiştir:

1. Metaforların oluşturulması: Araştırmaya katılan öğrencilerin oluşturdukları metaforlardan metafor tablosu oluşturulmuştur. 70 öğrencinin katıldığı çalışmada 1 Öğrenci konu ile ilişkili metafor geliştirmedikten bu öğrenciden elde edilen veri çalışmaya eklenmemiştir. 69 Öğrenciden tespit edilen metaforlar veri kodlayıcısı (araştırmacı) tarafından değerlendirilmiştir.

2. Temaların Oluşturulması: Öğrencilerin okur olarak kendileri hakkında düşündükleri metaforlar ortak özellikler ele alınarak gruplandırılmıştır. Veri kodlayıcısı tarafından alfabetik sıraya göre düzenlenen metafor tablosu ile 7 tane tema tespit edilmiştir. Öğrencilerin oluşturdukları metaforların hangi temalarda yer alacağına veri kodlayıcısı karar vermiştir.

3. Geçerlik ve Güvenirlik Aşaması: Veri analiz süreci ayrıntılı olarak anlatılarak ve doğrudan aktarmalar kullanılarak araştırmanın geçerliğinin ve güvenirliliğin sağlanmaya çalışılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur olarak kendileri hakkında geliştirdikleri tema ve metaforlara ilişkin bulgular

Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin kendileri hakkında okur olarak oluşturdukları temalar Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Okur olarak öğrencilerin kendileri ile ilgili geliştirdikleri metaforlara ait temalar

Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Temalar	F	%
Bilgilenmek	12	18.46
Merak	12	18.46
Birikim	10	10.76
Gelişmek	10	10.76
Değişmek	14	20.2
Yetersizlik	4	6.15
Tembellik	6	6.15
Toplam	69	100

Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur olarak kendilerini genellikle olumlu kavramlara benzettikleri görülmüştür. Birikim, gelişim, değişim, olumlu yönde farklılaşma, keşfetme gibi olumlu düşüncelerin yanı sıra tembellik ve yetersizlik düşüncelerine sahip oldukları görülmektedir. Verilerden okur olarak öğrencilerin kendilerini gelişme, değişme, birikim yapma, keşfetme gibi özelliklere sahip ve genellikle olumlu kavramlara benzettiklerini göstermektedir. Olumsuz kavramlar olan tembellik ve yetersizlik kavramlarında yer alan temalarda ise okumaya karşı olumlu olan düşüncelerine rağmen kendilerini bu konuda eksik gördüklerini ifade eden metaforlar kullanmışlardır.

Tablo 2. Okur olarak öğrencilerin kendileri ile ilgili geliştirdikleri değişim teması metaforları

Değişim	f	%
Ev, silgi, bukalemun, motor, kuş, daktilo, arı, hava durumu, noktaların üzerinde sayıların olduğu etkinlik, gezgin, bilinçli insan, baykuş, yılan, ikizler burcu	14	20.2

Öğrencilerin okur olarak kendilerini benzettikleri metaforların en yoğun şekilde değişim temasında toplandıkları görülmektedir. Öğrenciler, okumanın bireyi değiştirdiğini, bu değişimin olumlu yönde olduğunu geliştirdikleri metaforlar ifade etmişlerdir. Güneş (2018) bireylerin zihinsel esneklik yoluyla öğrenme, düşünme, araştırma, sorgulama ve sorun çözme süreçlerini yönetebileceklerini bildirmektedir. “Eğitim sürecinde kullanılan bazı zihinsel esneklik becerileri;

- Yeni bilgileri kabul etme ve öğrenmeye açık olma,
- Karşılaşılan sorunlara farklı çözümler bulma,
- Mevcut zihinsel işlem, yöntem ve teknikleri değiştirme,
- Yeni yöntem ve teknikleri kullanma,
- Hatalarını düzeltme ve kendini yenileme,
- Düşüncelerini ifade etme ve etkili iletişim kurma,
- Esnek ve girişimci olma, yeni yollar keşfetme,
- Değişim ve yeniliklere uyum yapma gibi sıralanabilir.

Zihinsel esneklik önce zihinde başlamakta, giderek tutum ve davranışlara yansımakta, bireyin değişim, dönüşüm ve gelişimini zorunlu kılmaktadır” (Güneş, 2018, 4-5). Okuma zihinsel esneklik davranışının geliştirilmesi için gerekli olan becerileri içine almaktadır ve bu sebeple okumanın bireyin hayatının bütün alanlarına olumlu katkı yaptığı söylenebilir. Bu unsurlardan bir tanesi “değişim ve yeniliklere uyum sağlama” olarak ifade edilmiştir. Çalışmada elde edilen verilere bakıldığında okumanın kişiyi değiştirdiğini ifade eden metaforların çokluğu, öğrencilerin okumayı değişme ve hayata ve hayatta karşılaşılabilecek yeni durumlara ve yeni gelişmelere karşı hazırlıklı hale getirme özelliği olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Okur olarak öğrencilerin kendileri ile ilgili geliştirdikleri merak teması metaforları

Merak	f	%
Yola çıkan bir maceracı, kelime bulma oyunu, gezgin, kâşif, makine dişlisi, sincap	6	18.46

Merak temasında toplanan metaforların çalışmaya katılanların en çok bildirdiği metaforlar arasındadır. Merak duygusu insanı öğrenmeye, bilgilenmeye iten duygudur. Bu duygunun verdiği dürtü ile insan öğrenme ve bilgilenme ihtiyaçlarını karşılar. Bu sebeple öğrencilerin okur olarak kendileri ile ilgili geliştirdikleri metaforların merak temasına dâhil edilen metaforlar kullanması onların okumayı olumlu ve ihtiyaçlarını karşılayan bir eylem olarak gördüklerini göstermektedir. Okumaya ihtiyaç olarak gören bir bireyin yetiştirdiği öğrencilerine de bu ihtiyacı hissettirebileceği düşünüldüğünde Türkçe öğretmen adaylarının okur olarak kendileri hakkında geliştirdikleri bu metaforların beklenen ve istenen bir durum olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Okur olarak öğrencilerin kendileri ile ilgili geliştirdikleri birikim teması metaforları

Birikim	f	%
Cüzdan (2), sandık, keman, buzdolabı, arı, havuz, manav, matruşa, kavanoz	10	10.76

Birikim, küçük yaşlardan itibaren sosyalleşme süreci ile başlayan ömür serüveninde ailenin ve okulun bireylere kazandırmayı hedeflediği istendik davranışlardandır.

Öğrencilerin kendilerini okur olara birikim teması adı altındaki metaforlara benzetmeleri okurluğun ve okumanın öğrencilerin gözünde önemli ve istendik davranış olarak görüldüğünü göstermektedir.

Tablo 5. Okur olarak öğrencilerin kendileri ile ilgili geliştirdikleri gelişim teması metaforları

Gelişim	f	%
Ağaç, kalem, dağa tırmanan dağcı, vasıflı insan, brahman, telefon, fidan, su, gezgin, meşale, direksiyon, küçük bir çocuk	13	10.76

Gelişim, kelime olarak bakıldığında olumlu yönde gerçekleşen ve istenen değişimler şeklinde ifade edilebilir. Öğrencilerin okur olarak kendilerinin benzettikleri metaforların gelişim temasında toplanması da okurluğa ve okumaya olumlu bakış açılarını ortaya koymaktadır. Okur olabilmenin ve okumanın insanı olumlu yönde farklılaştırdığını ve eskisinden daha iyi ve daha yararlı hale getirdiğini bilen öğretmenlerin yetiştirdikleri öğrencilere de bu davranışı kazandırabilecekleri söylenebilir.

Tablo 6. Okur olarak öğrencilerin kendileri ile ilgili geliştirdikleri bilgilenmek teması metaforları

Bilgilenmek	f	%
Defter, İşine geldiğini yapan çocuk, Kuzu, Uçan bir kuş, Yazarın sırdaşı, Balon	6	18.46

Türkçe eğitimi alanında lisans eğitimi alan öğrencilerin okur olarak kendilerini bilgilenmek temasında benzettikleri metaforlara bakıldığında nesnelere "defter, balon" gibi önceden boş olan ama daha sonra bir şekilde ve emek karşılığında doldurularak iş gören materyaller haline geldikleri görülmektedir. "işine geleni yapan çocuk" metaforu okur olarak öğrencilerin kendilerine gerekenleri okumayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır bu da öğrencilerin üst bilişsel okuma stratejilerine uygun okur oldukları hakkında ipucu vermektedir.

Tablo 7. Okur olarak öğrencilerin kendileri ile ilgili geliştirdikleri yetersizlik teması metaforları

Yetersizlik	f	%
Asansörlü apartmandaki merdivenler, balık, balon, izleyici, kaplumbağa, yürümeyi yeni öğrenen bebek, kitap ayracı, para, bir günün 24 saati, keçi	10	6.15

Öğrencilerin kendileri ile ilgili geliştirdikleri metaforların toplandığı bir tema da "yetersizlik" temasıdır. Bu tema olumsuz bir ifadeyi temsil etmekle beraber öğrencilerin okur olmak ve okumakla ilgili olumsuz düşüncelerini değil, kendilerinin gerekli ve hatta ihtiyaç olan bir davranışı sergilemediklerini ifade etmek için kullandıkları metaforlardan oluşmaktadır. Öğrenciler, okur olmanın öneminin farkında olduklarını ancak bu konuda yetersiz kaldıklarını anlatmak için bu tema altında toplanan metaforları geliştirmişlerdir. Bu durum da öğrencilerin kendilerinde olan yetersizliğin farkında olmalarının ilerde öğretmenlik hayatlarında öğrencileri için olumlu sonuçlar doğurabilir. Şöyle ki kişi kendisinde bulunan yetersizliğin farkına varmadıkça bunu gidermek için çaba göstermeyecektir. Ancak bu yetersizliğin farkında olan kişiler bunu gidermenin yollarını arar.

Tablo 2. Okur olarak öğrencilerin kendileri ile ilgili geliştirdikleri tembellik teması metaforları

Tembellik	f	%
Ağustos böceği, panda, boş bir levha, kelebek	5	6.15

Tembellik, insanın yapması gerektiğini bildiği halde yapmadığı eylem ve davranışlar için kullanılan bir kavramdır. Tembellik yaptığını ifade eden kişi, tembellik yaptığı şeyin aslında yapılması gereken ve kendisinin bir ihtiyacını karşılayan duruma engel olan davranışı sergilediğinin farkındadır. Farkındalık hangi konuda olursa olsun eğer bir problem ile ilgili ise çözümü de beraberinde getirme olasılığına sahiptir. Öğrencilerin kendilerini okur olarak tembel temasına giren metaforlarla ifade etmeleri okuma konusunda doğru davranış sergilemediklerinin farkında olduklarını göstermektedir. Farkındalığın çözüm getirme olasılığı sebebiyle öğrencilerin geliştirdikleri bu olumsuz metaforların bile gelecekte iyi okurlar yetiştirme konusunda ümit verici olduğu söylenebilir.

Sonuçlar

Türkçe eğitimi lisans öğrencileri okur olarak kendilerini “ev, silgi, bukalemun, motor, kuş, daktilo, arı, hava durumu, noktaların üzerinde sayıların olduğu etkinlik, gezgin, bilinçli insan, baykuş, yılan, ikizler burcu; yola çıkan bir maceracı, kelime bulma oyunu, gezgin, kâşif, makine dişlisi, sincap; cüzdan (2), sandık, keman, buzdolabı, arı, havuz, manav, matruşa, kavanoz; ağaç, kalem, dağa tırmanan dağcı, vasıflı insan, brahman, telefon, fidan, su, gezgin, meşale, direksiyon, küçük bir çocuk; defter, işine geldiğini yapan çocuk, kuzu, uçan bir kuş, yazarın sırdaşı, balon; asansörlü apartmandaki merdivenler, balık, balon, izleyici, kaplumbağa, yürümeyi yeni öğrenen bebek, kitap ayracı, para, bir günün 24 saati, keçi; ağustos böceği, panda, boş bir levha, kelebek” metaforları ile özdeşleştirmektedir. Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur olarak kendileri hakkında geliştirdikleri metaforlar “bilgilenmek, merak, birikim, gelişmek, değişmek, yetersizlik, tembellik” temaları altında toplanmıştır. Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin okur olarak kendileri ile özdeşleştirdikleri metaforların toplandığı temalardan beş tanesi değişmek, bilgilenmek, merak, birikim, gelişmek, olumlu, iki tanesi yetersizlik, tembellik ise olumsuz temalardan oluşmaktadır. Karakuş ve Özçetin (2016) tarafından Türkçe öğretmen adayları ile yapılan bir başka okuma ile ilgili metaforik çalışmada okuma becerisine yönelik 10 kavramsal kategori Yol gösterme, Yakınlık, İhtiyaç-Gereklilik, Gelişme-Genişleme, Rahatlatıcı, Bunaltıcı, Alışkanlık-Devamlılık, Yansıtma, Özgürlük, Merak tespit edilmiştir. Metaforların toplandığı kategoriler her iki çalışmada da benzerlik göstermektedir. Erdağı Toksun (2019) tarafından yapılan çalışmada da Türkçe öğretmen adaylarının okuma ile ilgili geliştirildikleri metaforlar tespit edilmiştir. Çalışmada metaforlar 10 kategoride toplanmıştır. Gelişme/genişleme, ihtiyaç/gereklilik, başka dünyalara açılan kapı/ özgürlük, yol gösteren, fayda ve mutluluk, alışkanlık/devamlılık, sıradanlık, zenginlik/çeşitlilik, yakınlık kategorilerinde toplanan metaforların da bizim çalışmamızdaki metaforların toplandığı temalarla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Yapılan bir çalışmada (Durukan, 2013) öğretmen adaylarının okuma ile ilgili düzeyleri tespit edilmiştir. “Öğretmen adaylarının metinleri ortalama anlama düzeyleri % 72,60 bulunmuştur. Metinlerin içerikleri ve kullanılan sözcük ve cümle yapıları göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin anlama seviyelerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının anlama becerilerinin artırılması amacıyla hizmet öncesi dönemde okuma etkinliklerinin sıklaştırılması, okuma stratejileri hakkında bilgilendirilme yapılması ve kitap okuma alışkanlığının kazandırılması yönünde, zorlayıcı da olsa, ödevlerin / görevlerin verilmesi önerilebilir” (Durukan, 2013,185). Türkçe öğretmen adaylarının ve Türkçe öğretmenlerinin kendi eksikliklerinin farkında olduğu sonucuna ulaşılan çalışmamız ile bahsi geçen araştırma sonucu arasında

tutarlılık vardır. Öğretmen adayları kısmen de olsa okuma konusunda eksikliklerinin olduğunu farkındadır. Sevindirici olan adayların kendilerinde eksiklik görmelerine rağmen okumaya karşı olumlu tutum içerisinde olmalarıdır. Çünkü olumsuz temalar tembellik ve yetersizlik de aslında yapılması gereken ama yapılmayan iş ve davranışları işaret etmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, okur olarak öğrencilerin kendilerini gelişme, değişme, birikim yapma, keşfetme gibi özelliklere sahip ve genellikle olumlu kavramlara benzettiklerini göstermektedir. Bu durum, Türkçe öğretmen adaylarının okumaya karşı olumlu düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir. Öğretmen adaylarının okuma ve yazma ile ilgili tutumlarının araştırıldığı bir çalışmada da Türkçe öğretmeni adaylarının lehine sonuçlar elde edilmiştir. “Türkçe Öğretmenliği bölümünde okumakta olan öğrencilerin okuma ve yazma etkinliklerine yönelik geliştirdikleri tutumlar arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı olmayan bir korelasyonel ilişki bulunmaktadır” (Temizkan ve Sallabaş, 2009, 171). Bir başka çalışmada (Aşılıoğlu ve Yaman, 2017) Türkçe öğretmeni adayı özelinde olmayan öğretmen adayları ile yapılan çalışmada öğretmen adaylarının eleştirel okuma özyeterlik algılarının “genellikle” düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Kurudayıoğlu ve Çelik (2013) tarafından yapılan çalışmada ise kitap okumanın yararlı olduğunu düşündüklerini ancak kitap okuma konusunda kendilerini yeterli görmediklerini, okuma alışkanlığını kazanmanın önemli olduğu konusunda ise kendilerini kısmen yeterli gördükleri sonucuna ulaşmıştır.

Biçer ve Alan (2017) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığıyla genel öz yeterlik algıları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Öğretmen adaylarının okumaya karşı geliştirdikleri metaforik algılarının olumlu yönde olması onların kendilerini özyeterlilik konusunda iyi hissetmelerine yardımcı olacaktır. Bu sebeple çalışmada elde edilen verilerin Türkçe öğretmeni adayları adına sevindirici olduğu söylenebilir.

Öneriler

Öğrencilerin okuma ve okurluk ile ilgili olumlu düşüncelere sahip olmalarından yola çıkılarak daha iyi okur olmalarını sağlamak için farklı sosyal etkinlikler düzenlenebilir. Birikim, değişim, keşfetme vb. düşünceleri destekleyen kitaplarla karşılaşmaları için derslerde uygun ortamlar hazırlanabilir. Okur olarak geliştirilen metaforlardan ve temalardan yola çıkılarak daha iyi okurlar yetiştirmenin yolları bulunabilir. Okumanın bireyleri olumlu yönde değiştirdiğini, bilgilendirdiğini, bilgilenmenin bireye maddi ve manevi katkılar sağlayacağını, merak duygusunun kişiyi zihinsel, duygusal ve fiziksel açıdan geliştirip yeni kapılar açacağını birikimin her zaman toplum tarafından istenen insan tipinden beklenen davranış olduğunu ve gelişmenin her zaman olumlu yönde olduğunu anlatan etkinliklerle öğrencilere aktarılması sağlanabilir.

Kaynaklar

- Akyol, H. (2013). Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri. 6. Baskı, Ankara, Pegem Akademi, (XIV+346).
- Aşılıoğlu, B, Yaman, F. (2017). Öğretmen Adaylarının Eleştirel Okumaya Yönelik Özyeterlik Algıları. *Electronic Journal of Education Sciences*, 6 (12), 171-179.
- Biçer, N, Alan, Y. (2017). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlıklarının Genel Öz Yeterlikleri Üzerindeki Etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 100-116. DOI: 10.17556/erziefd.285046
- Durukan, E. (2013). Türkçe Öğretmenliği Adaylarının Okuma Hız ve Anlama Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 43 (200), 180-188.

- Erdağı Toksun, S. (2019). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2) , 144-157. DOI: 10.17556/erziefd.458006
- Güneş, F. (2013). Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller. Ankara, Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2018). Okuma ve Zihinsel Esneklik. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 3 (3), 1-18. DOI:10.29250/sead.460442
- Karakuş, N, Özçetin, K. (2016). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Becerisine Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (40).
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik Analizi. F. N. Seggie; Yasemin Bayyurt (Ed.). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kurudayıoğlu, M, Çelik, G. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okumaya ve Okuma Eğitimine İlişkin Özyeterlik Algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (4).
- Mulveen, R. ve Hepworth, J. (2006). An Interpretative Phenomological Analysis of Participation in a Pro-Anorexia Internet Site and Its Relationship with Disordered Eating. *Journal of Health Psychology*, 11(2), 283-296.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. John Wiley & Sons, Ltd.
- Uyan Dur, B. (2016). Metafor ve Ekslibris. *EX-LIBRIST - Uluslararası Ekslibris Dergisi*, 3 (5), 122-128.
- Uygur, N. (2014). İğretileme (Metafor) Problemi. *İstanbul Üniversitesi Felsefe Arşivi Dergisi*, 0 (13), 125-139.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.